

Урок-пам'ять "Поет – це слово. Це його життя"

Головко З.П., учитель української мови та літератури

Урок-пам'ять

11 клас (література рідного краю)

Тема. "Поет – це слово. Це його життя".

Мета. Ознайомити учнів із життям і творчістю М. Вінграновського, охарактеризувати час і обставини, за яких творив письменник. Визначити провідні мотиви його лірики. Формувати в учнів вміння сприймати поетичне слово, аналізувати поетичні твори; удосконалювати навички виразного читання. Розвивати слухову й асоціативну пам'ять, логічне мислення, творчу уяву. Виховувати в учнів потяг до прекрасного, сприяти зміцненню любові до рідної землі, проінняти душі дітей почуттям патріотизму.

Обладнання: Збірки поетичних і прозових творів Миколи Вінграновського, роман "Северин Наливайко", твори для дітей; портрет письменника, вишиті рушники, скатертини, свічка, букет чорнобривців, калина; публіцистичні статті про письменника в періодичній пресі; сценарії документальних фільмів "14 столиць України"; підручник-хрестоматія "Література рідного краю" (письменники Миколаївщини), збірка "Степове Побужжя"; фотографії з життя, відеофільми (кадри) "Сіроманець", "У стінах рідної школи", магнітофонні записи; картки-таблиці; повідомлення учнів за індивідуальними завданнями.

Тип уроку: сприйняття і засвоєння нового матеріалу.

Форма проведення: урок-пам'ять.

Епіграф:

Може бути, що мене не буде,
Перебутий час я перебув,
Але будуть світанкові губи
Цілувати землю молоду.

М. Вінграновський

Проблемні питання:

1. Що об'єднує поезії Миколи Вінграновського?
2. У чому особливість прози?
3. Пояснити, чому взято епіграфом саме вказані рядки?
4. З'ясувати спільні риси творчості Вінграновського і Довженка, які стали основою співдружності цих двох великих синів України.

Учитель: Відповіді на ці запитання ви дасте наприкінці уроку. Домашнє ж завдання - твір на одну із тем:

1. М. Вінграновський – наш земляк.
2. Інтерв'ю з письменником.
3. Сім струн душі поета М. Вінграновського.
4. Актор і кінорежисер, учень великого Довженка.

План уроку

1. Дорога до храму.
2. Учень і майстер.
3. Початок творчого шляху.
4. М. С. Вінграновський - актор і кінодраматург.
5. Поет і прозаїк.
6. А пам'ять живе...

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель: У людини є душа. Вона може сміятися і плакати, радіти й сумувати... А ще вона може співати. Ви чули, як співає душа?

(На фоні музики „Весна” учень читає поезію „У синьому небі я висіяв ліс”)

II. Оголошення теми й мети уроку.

Учитель: Цей вірш – музика душі Миколи Вінграновського, видатного українського письменника, нашого земляка, з творчістю якого ми ознайомимося сьогодні.

Феноменальною й багатогранною в українській культурі є постать М. Вінграновського – письменника, актора, режисера, творця краси й добра. Про нього В. Бойченко сказав: „Вінграновський – це висота”.

Сьогоднішній урок – данина пам’яті нашому земляку.

(Запалення свічки в пам’ять Вінграновському)

Кожен із вас отримав завдання й творчо працював над ним. Слухаючи повідомлення своїх товаришів, накресліть тезами життєвий шлях письменника. Сподіваюся, що Микола Степанович постане перед вами Митцем з великої літери. Хай цей урок стане святом душі, глибоким роздумом над проблемами буття, свого місця в житті.

Отже, поринемо у світ митця, у той час, який дав настроєність і масштаб цьому духові, познайомимося з людьми, у яких і через яких поставали йому земля і час. . .

III. Сприйняття нового матеріалу.

1. Група учнів розповідає про життя і творчість М. Вінграновського, про зв’язки з Довженком. Учні виконують поставлене завдання за планом.

Учитель: Доба, яка подарувала світові Вінграновського, не милувала митців. Ось як про це говорить сам письменник.

"Показ кадрів з відеофільму "Сіроманець")

- Чому Сіроманець глянув на Вінграновського його очима?

2. Слово історику про час, у який творив митець.

Творчість М. Вінграновського починається з акторської діяльності.

Учитель: Вінграновський – визначний прозаїк, але поезія – то його стихія. "Якби не було поезії, то як режисер, я пропав би".

Із тісноти норм та обмеженості розцвіла поезія краси Вінграновського. Сіяч, творець прекрасного, доброго на землі, поет відтворив свій світ любові, краси, добра.

У процесі уроку заповніть олівцем таблицю, підпишіть прізвище.

(На фоні музики)

Україна! До неї, єдиної і неповторної, тривожної і радісної, озивається І струна.

(Вірш "Тополя")

- Чому саме тополя має повернути українця в Україну?

(Відповіді учнів)

Справді, чого ми варті без тієї землі, де ми народилися. На рідній землі сонце справді золоте, бо воно зігріває нас, наших батьків, наші душі.

От і Микола Степанович, як тільки випадала нагода, завжди приїжджав у Первомайськ, гостював у рідній школі.

(Відеозапис)

Без України не мислить себе Вінграновський.

(Учень читає "Український прелюд",

визначає головний мотив)

(Вірш "Сеньорито акаціє. . .")

"У поезії Вінграновського не відчувається спеціальної установки на відтворення образу України. А проте образ цей є, - писав І. Дзюба, - він бентежний і широкий і повниться не лише Києвом, Львовом, південними степами, Дніпром, Придністров’ям, а й відчуттям усієї дивної багатоманітності землі української, її історії. Образ неповторно суб’єктивний, а тому істинний і такий, що збагачує".

"І є народ. Є Україна. Йому нема заміни", - співає II струна. Для митця народ починається з рідної хати і сяйва, що вперше запалало в дитячій душі.

Автор розуміє свою причетність до нації і відповідальність за її долю. Народ наш стражденний, але нескорений. У вірші "І є народ" - віра в свободу, віра в народ, у його совість.

Народ має свою історію. Свій тисячолітній досвід. І в правдивих емоціонально-яскравих образах вимальовується те, що ми називаємо народною ментальністю.

Словникова робота

Ментальність (англ. – характер, душа, спосіб мислення) – глибинний рівень колективної та індивідуальної свідомості, сукупність установок, нахилів індивіда чи соціальної групи мислити, відчувати та сприймати світ певним чином.

("Словник іншомовних слів")

(Читають вірш "Не маю зла до жодного народу...")

У мові про свій народ Вінграновський мав щось таке, що йшло від Шевченка. Порівняймо велике Шевченкове: "Я на сторожі коло них поставлю слово..." і мимовільний перифраз Вінграновського: "Я на сторожі коло тебе поставлю атом і добро".

Учитель: Є народ – є Україна. І доля України мусить боліти не так світові, як нам, українцям. Що це так, ви переконались, коли народ обирав нового Президента України.

Уявіть, що, можливо, в майбутньому вас оберуть Президентом. Що б ви зробили для розквіту України?

(Відповіді 3-4-х учнів)

Учитель: Третя струна – це струна тривоги і застороги, струна надій і розчарувань, це струна, яка лине із сивої давнини..., але є актуальною і сьогодні...

(Учень в козацькому костюмі

читає "Сповідь Наливайка")

IV струна – звернення до Слова, що для поета мусить стати м'ячем і сонцем. Це струна болю, образи, гіркоти та надії, утвердження себе як поета. Це струна про значення поета і поезії в суспільстві.

(Вірші "Пророк",

"Передчуття любові і добра",

"Вночі, серед ночі хтось тихо...")

Як віруюча людина в молитві возноситься до Бога, так і в поезії поет має возноситься до світла, краси, а гнів адресувати бездушним людям.

V струна – призначення людини на землі.

1. Самостійне читання поезії "Може бути, що мене не буде" та повний ідейно-художній аналіз за алгоритмом (на дошці і в зошитах).

Спробуйте відчути, які настрої передано у вірші?

У яких словах вони найбільше виражені?

Вмотивуйте свої судження.

2. У чому це призначення? У чому ви бачите своє покликання?

VI. Поетичний світ Вінграновського добрий і гуманний. У ньому природа одухотворена, жива, вона – частина людини, її життя. Ця струна звучить ніжно і тривожно. І в ній – про гармонію людини і природи.

(Вірш "Боюсь поворухнутись – тишина")

Сьома струна найніжніша, бо торкає найтонші струни душі. У ній – про кохання. Чи є на світі такий поет, який би не оспівав одне з найсильніших людських почуттів? Данте і Шекспір, Гете і Байрон, Пушкін і Міцкевич, Шевченко і Леся Українка, Павло Тичина і Василь Стус...

Прекрасна інтимна лірика і в Миколи Вінграновського... Їй присвятив він збірки "Цю жінку я люблю" і "Любові, ні! Не прощай".

Люблю тебе. Боюсь тебе. Дивлюсь
Високим срібним поглядом на тебе.
З вогню і вод, від неба і до неба
Твоїм ім'ям на тебе я молюсь.

*(На фоні музики "Історія кохання"
"Вас так ніхто не любить..."
"Вона була задумлива, як сад")*

Учитель: "Я" – в поета в інтимній ліриці сповнене благородства і лицарства. Це проявляється не лише у його звертанні до жінки на Ви, а й у глибоких, чистих почуттях, в його переконаннях, що до коханої він іде з віків.

Заворожує поезія Вінграновського, чарує звукова гармонія вірша. Гама кольорів у поезії колоритна.

Про своє дослідження над поезією Вінграновського розкажуть літературні критики.
IV. Закріплення вивченого

1. Перевірка виконаного завдання. Відповіді на проблемні питання.

Метод "Мікрофон"

- Які думки навіяла на мене зустріч із поезією М. Вінграновського?

Щоб глибше пізнати поета, відкрити його для себе, давайте повернемося у 1992 рік, коли народилася незалежна Україна. Відтворимо інтерв'ю Людмили Тарнашинської з поетом.

Висновок:

Уся творчість Вінграновського – передчуття любові і добра, передчуття ідеального щастя, якого так мало в реальному житті, але без ілюзій якого неможливим стане і саме життя. І хай отой чарівний птах щастя кружляє над вами. Шукайте його і ви знайдете. Творить красу, добро.

(На фоні музики "Аве Марія")

Учитель: Досить гостро відчуваємо ми втрату нашого земляка. Вінграновського не вистачає нашій літературі. Людина зі святинями в душі, поет Шевченкового кореня, Довженкового стилю життя. Цілком надійною була в ньому внутрішня сила переконань, міць відданості справжньому, достойному, високому.

Ні –
він увесь не умре.
Його думи нехитрі
додумають внуки,
і з очей ще віки
пломенітимуть в них,
його пристрасть і гнів,
його радощі й муки,
що вмираючи,
він передав для живих.

В. Симоненко

Скоро ви закінчите школу. Вирушаючи в дорогу життя, візьміть вогник поезії нашого земляка Вінграновського, який сьогодні, можливо, заплонів у ваших душах. Хай він вам допоможе у вирі життя не загубити Віру, Надію, Любов, Мрію в красиве і щасливе життя.

У людини є душа. Вона може...
Чуєте? То співає ваша душа.
(Лірична мелодія)